

שיחות עם ערבים בחו"ל - המשך הדו"ח של עודך „העולם הזה“ על פגישותיו

עבד אל-נאצר

הזמין את שרת

- זאת אורי אבנרי -

לזום לפני צאתי מישראל, ביקר בביתי עתונאי אירי. ארסקין צ'ילדרס, הוא אחד מטובי כתבי-החוץ האירופיים, בנו של שר בממשלה האירית. כמה ימים לפני-כן סייר במצרים, קיים שיחה של למעלה משלוש שעות עם גמאל עבד אל-נאצר (שעשה עליו רושם מצרין). הוא שמע על הרעיון השמי (איני יודע אם במצרים או בישראל), ובא להחליף עמי דעות.

כששאלתי איך, לדעתו, רואים הערבים את ישראל, ביקש ממני נייר ועפרון. בקחים כלליים צייר מפה של המרחב. אחר-כך צייר משפך-ענק, המגיע מן המערב אל ישראל.

הם רואים את העניין כך, הסביר צ'ילדרס, אחד האנשים התרבותיים ביותר שפגשתי מימי. „למשפך הזה נשפכים שלושה דברים: (א) אנשים, כלומר העליה היהודית שאין לה סוף, (ב) כסף, כלומר ההון הזורם לישראל מיהדות העולם וממשלות המערב, ו-(ג) אימפריאליזם, כלומר העזרה הפוליטית והצבאית שישאל מקבלת ממדינות המערב, כמו צרפת, תמורת עזרתה לאימפריאליסטים.“

„כל זה בא לישראל הקטנה, וממלא אותה עד גדותיה. כאשר ישראל תמלא לגמרי, יקרה הדבר הזה.“ הוא צייר משפך הפוך, שפתחו הצר בישראל וחלקו הרחב מכסה את כל המרחב. „ישראל תעבור על גודל תיה. הכוח שהצטבר בה - האנשים, הכסף והשותפות עם האימפריאליסטים - ישתפך בגל אדיר מעל לגבולות, ויצוף את כל המרחב. בזאת הם רואים את הסכנה העיקרית המאיימת על המרחב.“

הצעותיו המעשיות של צ'ילדרס, שפורסמו בכמה כתבי-עת בריטיים חשובים, עוררו את זעמו של משרד החוץ הישראלי. הן לא נתקבלו גם על דעתי. אולם סיכומו העיקרי הזדהה בדיוק עם הרגשתי שלי, ואי אפשר היה להביעו בצורה קולעת יותר. הוא ניסח אותה, בערך, כך: „השלום בין ישראל ועמי ערב, אינו קשור בשום בעיה מסויימת. הוא לא יושג עליידי הצעה מעשית זו או אחרת. הוא יוכל לבוא רק אם התמונה הזאת, העומדת לפני הערבים, תבוטל ותיעלם, ותוחלף בתמונה אחרת. ישראל חייבת לשנות את עצם בבואה כפי שהיא מצטיירת במרחב, את עצם עמדתה היסודית מול הערבים.“ הוא השתמש במילה האנגלית POSTURE.

צ'ילדרס היה אחד הגרים הנלהבים ביותר לרעיון השמי. הוא מצא בו את אשר חיפש: שינוי דמותה של ישראל. שבירת התמונה של ישראל אירופית, משולבת במערך האימפריאליסטי, שייכת לאומה עולמית מסתורית וחורשת מזימות כלפי עמי ערב; ויצירת תמונה חדשה של ישראל אסיאתית, משולבת במערך עמי אפריאסיה, השייכת לאומה עברית חדשה והרואה את עצמה שותפת ביצירת עתיד שמי משותף.

חומת השנאה:

ירדן וסעודיה

חשבתי לא פעם על תמונת שני המשפכים של צ'ילדרס, כאשר נתקלתי בערבים בניו-יורק. היא הסירה לי את אותם המקרים המעטים בהם עמדתי מול חומה אטומה של שנאה קרה. דו"ח זה לא יהיה שלם, אם לא אספר גם על כך.

באחת המסיבות הדיפלומטיות שהוזמנתי אליהן, אמר לי ידידי: „הנה מוכיר הליגה הערבית, עבד אל-חאלק חסונה.“ הוא הצביע על גבר קשיש, נמוך, בעל שפם קטן, ערבי משכיל אופייני מבני האסכולה הישנה. החזי לטתי: „בוא תציג אותי!“

כאשר ניגשנו, וידידי עבר את הטכס הפורמלי של ההצגה, הבחנתי שמשוהו אינו כשורה. לא הוצאתי את ידי מכיסי. גם הגבר ממול לא עשה זאת. „אינני חסונה“, אמר באיבה בולטת. „אני תאבט חאלידי, הציר של ממלכת הירדן. אינני מדבר עם ישראלים.“

פניתי ללכת. אך ידידי, עתונאי אמריקאי שהרעיון השמי קסם לו, לא הרפה ממאמציו. „אבל הרי שניכם בני הגזע השמי!“ הפליט.

„אני בן הגזע השמי“, קרא חאלידי. „אבל מה לכם ולגזע זה? מה לי אתכם? אתם סולנים, רוסים, גרמנים!“

„אבל אפילו אלה אמר בקוראן, שיש ללכת בדרכי שלום“, המשיך ידידי במאמציו. „אל תכניס את אלה לזה!“ התרתח חאלידי. „אין לו שום עסק עם זה!“

כי עזאם הסכים בשם הליגה להקמת מדינה עברית, בתנאי שתשתלב במרחב. משה שרת, כראש-ממשלה וכאיש פרטי, סירב פעמיים להיענות להזמנת גמאל עבד אל-נאצר לפגישה.

תמונה היסטורית: עבד אל-רחמן עזאם, מזכיר הליגה הערבית, לוחץ את ידו של משה שרת, שבועות מעטים לפני החלטת האו"ם על חלוקת ארץ-ישראל. במאמר זה מגלה עודך „העולם הזה“

תוך דיבור משפטים אלה, נוצר מצב מוזר. כי למעשה נשארנו עומדים זה מול זה, שקועים בשיחה משותפת. התלהבותו של חאלידי הזקן, העלתה בי, בעל כורחי, חיוך. גם הוא התחיל לחייך קצת, מבלי להרגיש בזאת. כך עמדנו, שני האויבים, מכריזים מלחמה איש על רעהו - ומחייכים מבלי משים.

„אתם שודדים“, זעם חאלידי. „אתם באתם לארץ שלי, גירשתם אותי, גנבתם את רכושי. עכשיו אתם רוצים לעשות שלום אתי? איזה שלום יכול להיות בין שודד ושודד?“ השתדלתי להעביר את השיחה מן העבר אל ההמה. לא יכולתי להתאפק מלהוכיח לצייר המכובד, שממשלתו קיימת אך ורק הודות למדיניותה (המוטעית, לדעתי) של ממשלתי.